

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Der findes kun meget få dele af dansk lovgivning, der præciserer et demokratisk formål så tydeligt, som det er tilfældet med folkeskolens formålsparagraf:

»Folkeskolen forbereder eleverne til medleven og medbestemmelse i et demokratisk samfund og til medansvar for løsningen af fælles opgaver. Skolens undervisning og hele dagligdag må derfor bygge på åndsfrihed og demokrati.«

Formålsparagraffen præciserer klart, at folkeskolen både skal være demokratisk og demokratiserende. Demokrati eller indflydelse og medbestemmelse til alle er ikke blot et mål, men i høj grad også et middel. Dette betyder altså, at nok skal skolen forberede eleverne til deltagelse i de demokratiske processer uden for skolen; men det skal ske gennem aktiv udøvelse af demokratiet i skolen.

Dette præciseres videre i folkeskolelovens § 16, stk. 4:

»Undervisningens nærmere planlægning og tilrettelæggelse, herunder valget af undervisningsformer, -metoder og -stof, skal i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem læreren og eleverne.«

Folkeskolens demokrati

Folkeskolens demokrati kan i dag groft opdeles i 2 dele:

- 1) Det formelle demokrati, som er defineret gennem skolestyrelsesloven i nævn, kommission, elevråd, lærerråd m.v.
- 2) Det nære demokrati, som skulle fungere i forhold til det konkrete dagligliv på skolen, i undervisningen og det daglige samvær i det hele taget.

Det formelle demokrati

De formelle demokrati for eleverne fungerer på den måde, at der mange steder er oprettet elevråd og fælleselevråd, hvor der vælges repræsentanter til nævn og kommission. Men elevernes formelle

demokratiske repræsentanter tillægges ingen reel betydning. Der skal ikke oprettes elevråd og fælleselevråd. Elevrådene skal ikke høres i nogen spørgsmål. Elevrepræsentanterne har ikke stemmeret i skolenævn og kommission. Elevrådene er ikke sikret økonomi til deres arbejde m.v.

Kort sagt, eleverne er reelt ikke tillagt nogen demokratisk betydning i det formelle system, hvilket selvfølgelig har en klart negativ afsmitning på opbakningen bag og tilslutningen til dette arbejde blandt eleverne. Bl.a. er resultatet det, at det formelle elevdemokrati bliver til de »aktive«s demokrati.

Det nære demokrati

Skal folkeskolen virke demokratiserende, må demokratiet også udmøntes i den daglige praksis i folkeskolen, d.v.s. i den daglige undervisning. Dette er bl.a. grundlaget for § 16, stk. 4. Men modsat mange andre af folkeskolelovens vigtige paragraffer er hverken formålsparagraffens demokratierklæring eller § 16, stk. 4, blevet fulgt op af en bekendtgørelse, der præciserer, hvordan demokratiet, medbestemmelsen og medindflydelsen skal praktiseres i folkeskolen. Denne del af folkeskoleloven er ikke tillagt nogen »retsnorm«.

Der er kort sagt ingen, som kan stilles til ansvar for, at demokratiet ikke praktiseres i folkeskolen. Tværtimod har tingene fået lov til at udvikle sig inden for de meget stive strukturer og former, som stadig eksisterer i folkeskolen, og som forhindrer aktiv inddragelse af eleverne i beslutningerne.

På de fleste skoler er der stadig en stram lektions- og faginddeling, som er bundet op på konkrete læseplaner. Undervisningen er stadig underlagt eksamens- og karakterkrav. Lærerne er stadig uhyre fagspecialiserede. Undervisningsmaterialerne består i vid udstrækning af kontinuerlige lærebogssystemer. Kort sagt, så mange forhold i den daglige undervisning er fastlagt i forvejen af det bureaukratiske og formelle system, at råderummet for eleverne og delvis lærerne er uhyre begrænset. Folkeskolen lægger ikke i sin opbygning og form